



## **Användning av hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning avseende en skäligen misstänkt**

### **Sammanfattning**

Nämnden har granskat användningen av hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning som riktats mot en viss person i stället för en viss plats.

Nämnden noterar att det i flera ärenden varit svårt att utläsa de särskilda skäl som krävs för att knyta tillståndet till en skäligen misstänkt. Nämnden uttalar att de särskilda skälen alltid bör framgå av ärendet.

Avseende villkor för tvångsmedelsanvändningen betonar nämnden att dessa ska utformas så att de faktiskt begränsar integritetsintrånget. Nämnden uttalar vidare att villkor som inte lämnar utrymme för tolkning vid verkställigheten bör eftersträvas och att långtgående tolkning av villkor bör undvikas.

Granskningen visar att det förekommit villkor om att visst material ska förstöras i granskningsfasen. Nämnden bedömer att det saknas lagstöd för sådan förstöring. Den hantering som iakttagits är dock enligt nämnden positiv ur ett integritetsperspektiv. Nämnden anser därför att det finns anledning att i lagstiftningsprocessen överväga om visst material, som kan anses falla utanför det aktuella tillståndet, bör kunna förstöras innan ärendet avslutats.

I fråga om dokumentation av verkställighet uttalar nämnden att det finns anledning att i lagstiftningsprocessen analysera hur kravet på förstöring ska förhålla sig till dokumentationsskyldigheten, och överväga om visst material som i dag skulle kunna anses omfattas av kravet på förstöring bör kunna bevaras för att möjliggöra en effektiv tillsyn och efterhandskontroll.

Nämnden bedömer att regeringen bör uppmärksammas på frågorna om förstöring, bevarande och dokumentation som granskningen aktualiserat. En kopia på nämndens uttalande sänds därför till Regeringskansliet.

## Innehåll

---

<b>1.</b>	<b>Bakgrund.....</b>	<b>3</b>
<b>2.</b>	<b>Granskningen .....</b>	<b>3</b>
<b>3.</b>	<b>Rättsliga utgångspunkter .....</b>	<b>4</b>
3.1.	Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning avseende en skäligen misstänkt.....	4
3.1.1	Ett undantag från platskravet.....	4
3.1.2	Krav på särskilda skäl .....	4
3.1.3	Krav på att åklagaren ska föreslå villkor .....	5
3.1.4	Begränsningar vid verkställigheten.....	5
3.2.	Bevarande och förstöring av material .....	6
3.2.1	Material från hemliga tvångsmedel.....	6
3.2.2	Krav på bevarande och förstöring av material .....	7
3.3.	Dokumentation.....	7
<b>4.</b>	<b>Nämndens iakttagelser och bedömning .....</b>	<b>8</b>
4.1.	Inledning .....	8
4.2.	Dokumentation av särskilda skäl .....	8
4.3.	Villkor med innebörd som redan följer av lag .....	9
4.4.	Villkor som möjliggör tolkning .....	9
4.5.	Förstöring av material i granskningsfasen .....	10
4.6.	Dokumentation av verkställighet.....	12
4.6.1	Uppgifter som bör dokumenteras .....	12
4.6.2	Bevarande av dokumentation .....	13
4.7.	Regeringen ska uppmärksammas på nämndens iakttagelser .....	14
<b>5.</b>	<b>Beslut.....</b>	<b>14</b>

## 1. Bakgrund

Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning mot en skäligen misstänkt har, sedan tvångsmedlen infördes år 1996 respektive 2006, knutits till en viss plats. Frågan om det ska vara möjligt att knyta tillstånd till en viss person i stället för en viss plats var föremål för överväganden i flera lagstiftningsärenden de senaste decennierna.<sup>1</sup> En sådan möjlighet infördes i rättegångsbalken (RB) den 1 oktober 2023.<sup>2</sup>

## 2. Granskningen

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden) beslutade den 13 november 2024 att inleda en granskning av användningen av hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning som riktats mot en skäligen misstänkt i stället för en viss plats. Syftet var att kontrollera att användningen har varit i enlighet med lag eller annan författning.

Granskningen inleddes genom att nämnden uppmanade Åklagarmyndigheten att lämna uppgifter om sådana tvångsmedelsärenden som omfattas av granskningen. Därefter valdes 15 ärenden ut som handlagts vid 12 olika åklagarkammare under år 2024.<sup>3</sup> Vid granskningen visade det sig att ett av de utvalda ärendena inte rörde hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning riktad mot en skäligen misstänkt.

Nämnden har granskat de handlingar i ärendena som rör användningen av hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning avseende en skäligen misstänkt i enlighet med 27 kap. 20 b § tredje stycket och 27 kap. 20 e § tredje stycket RB. Granskningen har inte omfattat frågor om förstöring av material efter avslutat ärende eller om hantering av underrättelser till enskilda eftersom många ärenden varit pågående under granskningen.

I ärenden där Polismyndigheten varit verkställande myndighet har nämnden granskat hur tillstånden verkställts. Nämnden har därtill tagit del av Polismyndighetens nationella rutin för logg av verkställighet av beslut om hemlig

---

<sup>1</sup> Se bl.a. prop. 1995/96:85 s. 29–30, prop. 2013/14:237 s. 96–97 och prop. 2019/20:64 s. 118–121.

<sup>2</sup> Se prop. 2022/23:126.

<sup>3</sup> City åklagarkammare i Stockholm, Ekobrottsmyndigheten (Första ekobrottskammaren i Göteborg), Göteborgs åklagarkammare, Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet, Västerorts åklagarkammare i Stockholm, åklagarkammaren i Gävle, åklagarkammaren i Helsingborg, åklagarkammaren i Kalmar, åklagarkammaren i Skövde, åklagarkammaren i Umeå, åklagarkammaren i Växjö samt åklagarkammaren i Örebro.

kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning avseende en skäligen misstänkt som infördes under första kvartalet 2025.

### **3. Rättsliga utgångspunkter**

#### **3.1. Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning avseende en skäligen misstänkt**

##### **3.1.1 Ett undantag från platskravet**

Hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning mot en skäligen misstänkt får som huvudregel endast avse en viss plats (27 kap. 20 b § andra stycket och 27 kap. 20 e § andra stycket RB). En särskild plats för övervakningen eller avlyssningen måste alltså anges i tillståndet (platskravet). Platskravet är främst motiverat av integritets- och rättssäkerhetsskäl. Det har ansetts att beslutsfattaren måste kunna ta ställning till den konkreta åtgärd som avses vid tillståndsgivningen och att förutsättningarna för prövningen – bl.a. tillämpningen av proportionalitetsprincipen – skulle försämrats om åtgärden inte var bestämd till en viss plats.<sup>4</sup>

År 2023 infördes ett undantag från platskravet avseende hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning (27 kap. 20 b § tredje stycket och 27 kap. 20 e § tredje stycket RB). Anledningen var bl.a. att regleringen om hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning inte bedömdes möta den brottsbekämpande verksamhetens behov av att kunna anpassa åtgärderna till den misstänktes agerande och att platskravet kunde leda till oacceptabla hinder i den brottsbekämpande verksamheten. Även ändrade förutsättningar i fråga om vilken teknik som kan användas vid verkställighet av åtgärderna ansågs öppna för att införa en möjlighet att knyta tillstånd till den skäligen misstänkte i stället för en viss plats.<sup>5</sup>

##### **3.1.2 Krav på särskilda skäl**

Vid införandet av möjligheten att rikta hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning mot en skäligen misstänkt i stället för en viss plats anfördes att det rörde sig om en principiellt sett stor förändring och att en viss försiktighet därför är påkallad. Mot bakgrund av detta utformades möjligheten att knyta tillstånd till en skäligen misstänkt i stället för en viss plats som en undantagsregel, med krav på särskilda skäl för sådana tillstånd. Att det ska finnas särskilda skäl innebär att möjligheten att knyta ett tillstånd till den

---

<sup>4</sup> Se prop. 2013/14:237 s. 97.

<sup>5</sup> Se prop. 2022/23:126 s. 145–149.

skäligen misstänkte inte ska utnyttjas om det är möjligt och tillräckligt att knyta tillståndet till en viss plats. Särskilda skäl kan finnas om det saknas rimliga förutsättningar att få tillgång till de uppgifter som behövs i utredningen genom tillstånd som avser en viss plats. Ett exempel på en sådan situation är att den misstänkte för samtal som är intressanta för utredningen samtidigt som han eller hon rör sig utomhus mellan olika platser.<sup>6</sup>

### **3.1.3 Krav på att åklagaren ska föreslå villkor**

Det är obligatoriskt att i tillstånd till hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning som knyts enbart till den skäligen misstänkte ange villkor för att tillgodose intresset av att enskildas personliga integritet inte kränks i onödan. Det är åklagaren som i samband med ansökan till rätten ska föreslå sådana villkor (27 kap. 21 § första och sjätte styckena RB). Som skäl för kravet på villkor anfördes i förarbetena att motsvarande integritetsskydd som platskravet medfört måste uppnås på något annat sätt. Kravet på att åklagaren i samband med ansökan till rätten ska föreslå villkor ansågs minska risken för onödiga integritetsintrång och förbättra domstolens möjligheter att bedöma om åtgärden är proportionerlig.<sup>7</sup>

I förarbetena till den aktuella bestämmelsen uttalades vidare att det måste ställas höga krav på villkorens utformning. Villkoren ska vara formulerade så att övervakningen eller avlyssningen är proportionerlig och i övrigt godtagbar oavsett var den kommer att verkställas. Ett villkor kan enligt förarbetena exempelvis vara att övervakning eller avlyssning bara får ske när det genom spaning eller på annat sätt kan konstateras att den misstänkte är på plats, agerar på ett visst sätt eller sammanträffar med en viss person.<sup>8</sup>

### **3.1.4 Begränsningar vid verkställigheten**

I syfte att stärka skyddet för den personliga integriteten finns det bl.a. vissa begränsningar i fråga om den plats som det tekniska hjälpmedlet får placeras på eller riktas mot.<sup>9</sup> Till viss del motsvarar begränsningarna vid verkställigheten de som gäller vid tillstånd avseende en viss plats. Ett tillstånd till hemlig kameraövervakning som är knutet till den skäligen misstänkte i stället för en viss plats får endast verkställas genom att åtgärden riktas mot en plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig (27 kap. 20 b § tredje stycket RB). Ett tillstånd till hemlig rumsavlyssning som är knutet enbart till den skäligen misstänkte får endast verkställas mot en plats där det finns

---

<sup>6</sup> Se prop. 2022/23:126 s. 153, 214 och 217.

<sup>7</sup> Se prop. 2022/23:126 s. 154 f.

<sup>8</sup> Se prop. 2022/23:126 s. 219.

<sup>9</sup> Jfr prop. 2022/23:126 s. 155 f.

särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Ytterligare begränsningar är t.ex. att det tekniska hjälpmedlet inte får placeras på intrångsskyddade platser och inte heller placeras eller riktas mot vissa andra platser som anses behöva särskilt skydd, såsom läkarmottagningar (27 kap. 20 b § tredje stycket och 27 kap. 20 e § tredje stycket samt 27 kap. 22 a § första och andra styckena RB). En skillnad jämfört med platsbundna tillstånd är att det i dessa fall är den verkställande myndigheten, och inte rätten, som ska säkerställa att begränsningarna upprätthålls. Ansvar för att verkställigheten är korrekt och proportionerlig har således delvis förskjutits från tillståndsprövningen till den verkställande myndigheten.<sup>10</sup>

### **3.2. Bevarande och förstöring av material**

#### **3.2.1 Material från hemliga tvångsmedel**

Material från hemliga tvångsmedel betecknas upptagningar och uppteckningar (27 kap. 24 § RB).

En upptagning avser, i fråga om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, det inspelade materialet.<sup>11</sup> Vad gäller hemlig kameraövervakning avses det upptagna bildmaterialet.<sup>12</sup> Begreppet upptagning anses därför generellt avse hela eller delar av det originalmaterial som verkställigheten av tvångsmedlet genererar, dvs. en ljud- eller bildinspelning, upptaget samtal eller liknande.<sup>13</sup>

En uppteckning angavs, vid tiden då hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning inte var tillåtna tvångsmedel, innebära en överföring av ett avlyssnat samtal från ljudband till skriftlig form eller en utskrift av bandet.<sup>14</sup> När möjligheten att använda hemlig kameraövervakning infördes användes inte begreppet uppteckningar.<sup>15</sup> När tvångsmedlet hemlig rumsavlyssning infördes användes båda begreppen i bestämmelsen om bevarande och förstöring, utan att dessa diskuterades närmare.<sup>16</sup> När regleringen om hemlig rumsavlyssning permanentades och arbetades in i rättegångsbalken blev begreppsanvändningen enhetlig för samtliga hemliga tvångsmedel i rättegångs-

---

<sup>10</sup> Se prop. 2022/23:126 s. 158, 214 och 217–218.

<sup>11</sup> Jfr. prop. 1988/89:124 s. 69 och SOU 1984:54 s. 231, där begreppet ”bandupptagning” används.

<sup>12</sup> Se prop. 1995/96:85 s. 34–35.

<sup>13</sup> Se SOU 2018:61 s. 208 och Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel, femte upplagan, s. 558.

<sup>14</sup> Se prop. 1975/76:202 s. 168–169 och prop. 1988/89:124 s. 68–69.

<sup>15</sup> Se prop. 1995/96:85 s. 34–35. Begreppsanvändningen behölls när bestämmelserna om hemlig kameraövervakning överfördes till rättegångsbalken, se prop. 2007/08:163 s. 11.

<sup>16</sup> Se prop. 2005/06:178.

balken.<sup>17</sup> Först vid denna tidpunkt användes därmed begreppet uppteckningar i fråga om hemlig kameraövervakning.

I förarbetena har det således inte utvecklats närmare vad som kan anses utgöra en uppteckning. Begreppet har tolkats så att det avser exempelvis anteckningar som gjorts i anslutning till avlyssningen eller granskningen av inspelat material om vilka som har kommunicerat eller vad som har sagts, en utskrift av hela eller en del av ett samtal eller en översättning. Begreppet har även ansetts kunna avse promemorior och liknande där materialet har bearbetats, t.ex. analys av samtal och sammanställningar över berörda personer, kommunikationssätt, kommunikationstillfällen och bildmaterial. Var gränsen går mellan uppteckningar och annat förundersökningsmaterial har dock ansetts vara svårt att säga.<sup>18</sup>

### **3.2.2 Krav på bevarande och förstöring av material**

Innan den 1 oktober 2023 behövde material från hemliga tvångsmedel som bedömdes sakna intresse från utredningssynpunkt inte bevaras. Mot bakgrund av att Europadomstolen i ett antal avgöranden bedömt att förstöring av material under utredningsstadiet under vissa förutsättningar inneburit en kränkning av den misstänktes rätt till en rättvis rättegång ändrades regleringen.<sup>19</sup> Alla upptagningar och uppteckningar från användningen av hemliga tvångsmedel ska numera bevaras till dess att de förundersökningar där de har använts har lagts ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet eller målen har avgjorts slutligt. Endast om den misstänkte medger det får materialet förstöras tidigare. När material från hemliga tvångsmedel inte längre ska bevaras ska det förstöras (27 kap. 24 § andra och tredje stycket RB).

### **3.3. Dokumentation**

Dokumentation av de åtgärder som utförs vid användningen av hemliga tvångsmedel är nödvändig för att möjliggöra efterhandskontroll och uppfylla Europakonventionens krav på användning av hemliga tvångsmedel.<sup>20</sup> Den 1 oktober 2023 infördes ett lagstadgat dokumentationskrav avseende beslut och åtgärder som rör hemliga tvångsmedel i syfte att stärka möjligheten till

---

<sup>17</sup> Se prop. 2013/14:237. Bestämmelsen om bevarande och förstöring avser dock inte postkontroll.

<sup>18</sup> Se SOU 2018:61 s. 208 och Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel, femte upplagan, s. 559.

<sup>19</sup> Se prop. 2022/23:126 s. 183–184.

<sup>20</sup> Se bl.a. Europadomstolens dom den 4 december 2015 i målet Roman Zakharov mot Ryssland, nr 47143/06 och SOU 2018:61 s. 82, 201 och 218.

efterhandskontroll och förbättra förutsättningarna för tillsyn (27 kap. 35 § RB).<sup>21</sup>

Vid införandet av dokumentationskravet anfördes bl.a. följande. Dokumentationen ska ske på ett sådant sätt att det är möjligt att på ett överskådligt sätt följa beslut och andra åtgärder avseende tvångsmedelsanvändningen. Till exempel kan det finnas behov av att dokumentera uppgifter om tillståndet, såsom när det beviljats och om det har ändrats eller upphävts. Även datum och tidpunkt för verkställigheten samt vilken adress, utrustning eller plats som verkställigheten avsett eller skett på kan dokumenteras. Om det funnits tillträdestillstånd eller samtycke från innehavaren av en plats som omfattats av verkställigheten kan det behöva dokumenteras. Dokumentationskyldigheten kan även omfatta frågor om förstöring av upptagningar och uppteckningar, liksom om avlyssningsförbudet i 27 kap. 22 § RB har aktualiserats.<sup>22</sup>

## **4. Nämndens iakttagelser och bedömning**

### **4.1. Inledning**

Nämnden har, efter att ha ställt frågor till vissa åklagare, inte haft anledning att ifrågasätta att förutsättningarna för tvångsmedelsanvändningen varit uppfyllda i de granskade ärendena. Granskningen har dock väckt ett antal principiella frågor om utformningen och tolkningen av villkor, förstöring och bevarande av material från tvångsmedelsanvändningen och dokumentation av verkställighet.

Nämnden har inom ramen för granskningen vidare haft anledning att ställa en rad frågor om bl.a. verkställighet och vissa tekniska aspekter. Vad som framkommit i dessa delar ger inte anledning till något uttalande från nämndens sida.

### **4.2. Dokumentation av särskilda skäl**

Som framgått är en grundläggande förutsättning för möjligheten att knyta ett tillstånd till hemlig kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning till den skäligen misstänkte i stället för en viss plats att det finns särskilda skäl för det. I nästan en tredjedel av de granskade ärendena har det enligt nämnden varit svårt att utläsa vilka de särskilda skälen varit, dvs. varför det inte varit möjligt

---

<sup>21</sup> Se prop. 2022/23:126 s. 180–182.

<sup>22</sup> Se prop. 2022/23:126 s. 225.

eller tillräckligt att knyta tillståndet till en viss plats. Nämnden har därför ställt frågor till de ansvariga åklagarna om detta.

Efter att ha tagit del av åklagarnas svar ifrågasätter nämnden inte att det förelagat särskilda skäl för att knyta de aktuella tillstånden till den skäligen misstänkte i stället för en viss plats. Nämnden anser dock att denna grundläggande förutsättning för tvångsmedelsanvändningen alltid bör framgå av dokumentationen i ärendet, för att det i efterhand ska vara möjligt att bedöma lagligheten av åtgärden.

#### **4.3. Villkor med innebörd som redan följer av lag**

I samtliga ärenden har åklagaren, i enlighet med lagkravet, föreslagit villkor för tvångsmedelsanvändningen. I några av de granskade ärendena har det emellertid förekommit villkor med en innebörd som redan följer av lag. Det har handlat om villkor om att tillståndet får genomföras med tekniska hjälpmedel som omfattas av uppräknningen i 27 kap. 20 a § RB eller att kameran inte får användas på en plats som är skyddad mot intrång. Det har således varit fråga om villkor som inte tillför något utöver de krav som redan uppställs i lag och som följaktligen saknar egentlig betydelse ur ett integritetsperspektiv.

Villkoren har i dessa fall visserligen föreslagits tillsammans med andra villkor. Mot bakgrund av att det ansetts nödvändigt att förena tillstånd av aktuellt slag med villkor för att uppnå motsvarande integritetsskydd som vid platsbundna tillstånd, vill nämnden ändå betona vikten av att villkoren alltid utformas på ett sådant sätt att de faktiskt begränsar integritetsintrånget.<sup>23</sup>

#### **4.4. Villkor som möjliggör tolkning**

Vissa villkor, som återkommit i flera av de granskade ärendena, har varit utformade på ett sådant sätt att fråga uppstått om tillstånden varit möjliga att verkställa i enlighet med de aktuella villkoren. Nämnden har därför frågat Polismyndigheten om denna typ av villkor medför svårigheter vid verkställigheten.

Polismyndigheten har uppgett att utformningen av vissa villkor kan medföra svårigheter vid verkställigheten och i förlängningen innebära att tillståndet inte alls kan verkställas. Av Polismyndighetens yttrande framgår vidare att vissa villkor leder till att tolkningsfrågor uppstår. Exempelvis kan det ibland vara föremål för tolkning om villkoret ska beaktas vid verkställigheten av

---

<sup>23</sup> Jfr nämnden uttalande den 21 september 2022 "Granskning av ärenden vid Åklagarmyndigheten i vilka hemlig kameraövervakning har använts" (dnr 151-2019).

tvångsmedlet eller i granskningsfasen, och att vissa begrepp, t.ex. ”aktivering” eller ”vid användning av” kan tolkas olika.

Vid nämndens granskning har det framkommit att vissa tillstånd med villkor som enligt Polismyndigheten är svåra att verkställa faktiskt har verkställts. Av dokumentationen i ärendena framgår inte hur de aktuella villkoren har beaktats vid verkställigheten. Nämnden vill mot bakgrund av detta framhålla följande.

För att rätten vid tillståndsprövningen ska kunna göra en fullgod proportionalitetsbedömning bör åklagaren eftersträva att föreslå villkor som är tydliga och inte lämnar utrymme för tolkning vid verkställigheten. Exempelvis bör det tydligt framgå om ett villkor ska beaktas vid verkställigheten eller vid granskningen av det inspelade materialet. Den verkställande myndigheten bör vidare undvika alltför långtgående tolkning av de villkor som anges i tillstånd till hemliga tvångsmedel. Det finns annars risk för att tolkningen står i strid med villkorens egentliga betydelse och bakomliggande syfte och att verkställigheten därmed utförs i strid med tillståndet.

Polismyndigheten har i sitt yttrande angett att viss samverkan har skett med Åklagarmyndigheten i fråga om utformningen av villkor. Polismyndigheten förespråkar vidare att åklagare bör ha en initial kontakt med verkställande myndighet i syfte att formulera konkreta, genomförbara och adekvata villkor i det aktuella ärendet. Även nämnden förordar en dialog mellan ansökande och verkställande myndigheter gällande utformningen av villkor.

#### **4.5. Förstöring av material i granskningsfasen**

I vissa ärenden har det förekommit villkor om att visst material ska förstöras i granskningsfasen. Villkoren har handlat om förstöring av material från inspelning som skett när den misstänkte inte varit närvarande på inspelningsplatsen eller inte deltagit i det inspelade samtalet. I några av ärendena har villkoret om förstöring varit kopplat till ett annat villkor om att inspelning bara får ske när den misstänkte är närvarande eller deltar. Nämnden har frågat berörda åklagare och Polismyndigheten hur de bedömer att villkor om förstöring i granskningsfasen förhåller sig till rättegångsbalkens bestämmelse om bevarande (27 kap. 24 § RB).

Ingen av de tillfrågade åklagarna har uppgett att de anser att aktuell hantering står i strid med bestämmelsen. En åklagare har exempelvis förtydligat att syftet med villkoret om förstöring i granskningsfasen varit att minimera integritetsintrånget för tredje man och att villkoret varit kopplat till ett annat villkor i

tillståndet om att rumsavlyssning endast får ske bl.a. då det kan konstateras att den misstänkte personen är på plats.

Polismyndigheten har anfört sammanfattningsvis följande. Myndigheten är av uppfattningen att allt inhämtat material från hemliga tvångsmedel ska bevaras till dess att de förundersökningar där de använts har lagts ner eller avslutats eller, om åtal väckts, målet eller målen har avgjorts slutligt. Med det sagt följer myndigheten emellertid alltid de villkor som är uppställda i beslutet. Myndigheten kan förstå varför villkor om radering i granskningsfasen används. Det kan exempelvis handla om situationer då ljudmaterial av vissa skäl spelats in och det är bekräftat från säkra källor att den misstänkte befunnit sig på annan plats. Beroende på hur villkoret är utformat är det myndighetens uppfattning att materialet i en sådan situation uppenbart saknar betydelse för utredningen av den enskilde och därmed kan förstöras. En sådan hantering måste enligt myndigheten anses förenlig med Europadomstolens praxis.

Nämnden konstaterar att tillstånd av aktuellt slag syftar till att övervaka respektive avlyssna den skäligen misstänkte. I vissa fall är det dock, såsom nämnden uppfattar det, oundvikligt att viss ytterligare information spelas in vid verkställigheten. De iakttagna villkoren synes ha syftat till att undvika att material som endast rör utomstående personer tillförs utredningen. Nämnden bedömer därför att de aktuella villkoren är positiva ur ett integritetsperspektiv.

Som redovisats finns det emellertid inte längre någon bestämmelse i rättegångsbalken som tillåter att, innan ärendet avslutats, förstöra material som saknar betydelse för brottsutredningen. Inte heller finns det någon bestämmelse i rättegångsbalken om att upptagningar och uppteckningar av uppgifter som enligt villkor i tillstånd inte får spelas in får förstöras.<sup>24</sup> Nämnden bedömer därför att den iakttagna hanteringen med förstöring i granskningsfasen saknar stöd i lag. Med anledning av detta vill nämnden framföra följande.

Reglerna om bevarande och förstöring i rättegångsbalken har historiskt utformats med hänsyn till integritetsaspekter, möjligheterna att effektivt utreda

---

<sup>24</sup> Jfr däremot 23 a § lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning som anger att upptagningar och uppteckningar av uppgifter som inte får hämtas in eller granskas enligt villkor i tillståndet ska förstöras i de delar de innehåller sådana uppgifter så snart det står klart att uppgifterna har hämtats in.

brott och den misstänktes rätt till en rättvis rättegång.<sup>25</sup> När möjligheten att förstöra material från hemliga tvångsmedel som saknar betydelse för utredningen utmönstrades år 2023 gjordes detta med hänsyn till den misstänktes rätt till en rättvis rättegång. Hur den personliga integriteten för utomstående personer, som inte varit avsedda att träffas av ett tillstånd till hemliga tvångsmedel, ska skyddas berördes emellertid inte närmare.<sup>26</sup>

Mot denna bakgrund anser nämnden att det finns anledning att i lagstiftningsprocessen överväga om visst material från hemliga tvångsmedel kan förstöras innan ärendet avslutats utan att den misstänktes rätt till en rättvis rättegång inskränks. Enligt nämnden bör det exempelvis övervägas om material som kan anses falla utanför det aktuella tillståndet, t.ex. enligt på visst sätt angivna villkor, bör kunna förstöras.<sup>27</sup> En sådan reglering behöver utformas så att den inte tillåter skönsmässiga bedömningar avseende behovet eller relevansen av det aktuella materialet.<sup>28</sup>

#### **4.6. Dokumentation av verkställighet**

##### **4.6.1 Uppgifter som bör dokumenteras**

I de granskade ärendena har dokumentationen av verkställigheten skilt sig åt mellan polisregionerna både vad gäller vilken typ av information som dokumenterats och hur utförlig dokumentationen varit.

Polismyndigheten har till nämnden gett in en rutin och mall för en enhetlig loggföring som ska användas av alla polisregioner vid verkställighet av hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning mot en viss person. Rutinen infördes under första kvartalet år 2025 och har därför inte tillämpats i de nu granskade ärendena. I loggen ska bl.a. uppgifter om datum, plats och tid för verkställigheten antecknas. Enligt en begreppsförklaring som hör till loggen ska det i fältet för plats dock inte anges var den tekniska utrustningen placeras.

På fråga från nämnden om varför placeringen av den tekniska utrustningen inte ska framgå av loggen har Polismyndigheten uppgett att detta huvudsak-

---

<sup>25</sup> Se bl.a. Tvångsmedelskommitténs delbetänkande Ds JU 1981:22 s. 67, SOU 1984:54 s. 231, prop. 1988/89:124 s. 69, prop. 2013/14:237 s. 158–161 och prop. 2022/23:126 s. 183 – 184.

<sup>26</sup> Se prop. 2022/23:126 s. 183 – 184.

<sup>27</sup> Nämnden noterar i sammanhanget att Europadomstolen tidigare ansett det lämpligt med en skyldighet att omedelbart förstöra sådana uppgifter som inte har något att göra med det syfte för vilka de inhämtats, se Europadomstolens dom den 4 december 2015 i målet Roman Zakharov mot Ryssland, nr 47143/06, § 255.

<sup>28</sup> Jfr Europadomstolens domar den 8 december 2009 i målet Janatuinen mot Finland, nr 28552/05, och den 30 juni 2009 i målet Natunen mot Finland, nr 21022/04.

ligen är av metodskyddsskäl och att det därutöver av praktiska skäl inte är möjligt att ange en exakt plats.

Mot bakgrund av den ansvarsförskjutning som beskrivits under i 3.1.4 är det enligt nämnden nödvändigt att dokumentationen av verkställigheten innehåller tillräckliga uppgifter för att möjliggöra effektiv efterhandskontroll och tillsyn. Nämnden är därför positiv till att det införts en nationell rutin och mall för loggföring med tillhörande begreppsförklaring och anser att loggen i stort uppfyller behovet av dokumentation av verkställigheten. Enligt nämnden bör dock även uppgift om placeringen av fast monterad utrustning anges för att möjliggöra en kontroll av verkställighetens laglighet. Platsen behöver inte beskrivas i detalj, utan endast vara angiven på ett sådant sätt att nämnden kan kontrollera att utrustning inte installerats i strid med 27 kap. 20 b § tredje stycket respektive 27 kap. 20 e § tredje stycket samt 27 kap. 22 a § första och andra stycket RB.

#### **4.6.2 Bevarande av dokumentation**

Polismyndigheten har uppgett att loggen är avsedd att sparas även efter det att materialet från tvångsmedelsanvändningen i ärendet har förstörts, för att möjliggöra tillsyn i efterhand. Polismyndigheten har dock lyft frågan om loggen, i den mån den skulle innehålla en beskrivning av händelsen som tagits upp med ljud eller bild, skulle kunna anses vara en uppteckning som ska förstöras vid beslut om förstöring i ärendet.

Nämnden anser att de uppgifter som krävs för att möjliggöra en effektiv tillsyn ska bevaras när ärendet avslutas. Nämnden är därför positiv till att verkställighetsloggen arkiveras. När det gäller frågan om dokumentationen kan anses innehålla uppteckningar gör nämnden följande överväganden.

Dokumentation av sådant som framkommit genom användningen av det hemliga tvångsmedlet bör anses utgöra uppteckningar, men däremot inte t.ex. uppgifter om sådant som observerats genom fysisk spaning under verkställigheten. Distinktionen mellan sådant som framkommit genom användningen av tvångsmedlet respektive sådant som observerats under verkställigheten är dock, särskilt mot bakgrund av den teknik som används i dag, inte helt tydlig. Exempelvis är det inte klart om anteckningar av sådant som observerats med hjälp av exempelvis en fjärrstyrd kamera före eller efter inspelning ska anses utgöra en uppteckning.

Nämnden konstaterar att begreppsanvändningen i förstöringsbestämmelsen inte har setts över när tvångsmedelsregleringen ändrats i syfte att utöka möjligheterna att använda tvångsmedel eller i takt med att tekniken för verk-

ställighet har förändrats. Vidare berördes inte förhållandet till förstöringsbestämmelsen när det lagstadgade kravet på dokumentation infördes. Mot bakgrund av detta finns det enligt nämnden anledning att i lagstiftningsprocessen analysera hur bestämmelsen om förstöring i 27 kap. 24 § RB lämpligen ska förhålla sig till kravet på dokumentation i 27 kap. 35 § RB. Enligt nämnden bör det inom ramen för en sådan analys övervägas om visst material som i dag skulle kunna anses omfattas av begreppet uppteckning bör kunna bevaras för att möjliggöra en effektiv tillsyn och efterhandskontroll.

#### **4.7. Regeringen ska uppmärksammas på nämndens iakttagelser**

Som framgått ovan visar granskningen enligt nämnden att vissa frågor gällande dokumentation, förstöring och bevarande av material från hemliga tvångsmedel bör bli föremål för överväganden i lagstiftningen. En kopia på nämndens uttalande sänds därför till Regeringskansliet.

### **5. Beslut**

Med detta uttalande avslutas ärendet.

På Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens vägnar

Gunnel Lindberg

I avgörandet har deltagit: Gunnel Lindberg (ordförande), Eva Melander Tell, Anti Avsan, Charlotta Bjälkebring Carlsson, Matheus Enholm, Jon Karlfeldt, Helene Odenjung och Per Schöldberg (enhälligt).

Föredragande: Johanna Herder Toll

#### Expedition till:

City åklagarkammare i Stockholm

Ekobrottsmyndigheten (Första ekobrottskammaren i Göteborg)

Göteborgs åklagarkammare

Polismyndigheten

Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet

Tullverket

Västerorts åklagarkammare i Stockholm

Åklagarkammaren i Gävle

Åklagarkammaren i Helsingborg

Åklagarkammaren i Kalmar

Åklagarkammaren i Skövde

Åklagarkammaren i Umeå

Åklagarkammaren i Växjö  
Åklagarkammaren i Örebro

För kännedom till:

Åklagarmyndigheten, tillsynsavdelningen

Regeringskansliet, Justitiedepartementet, Enheten för domstols- och åklagarfrågor